

Dayari ya n'wana wo phunghela

Ndzi nga si sungula ...

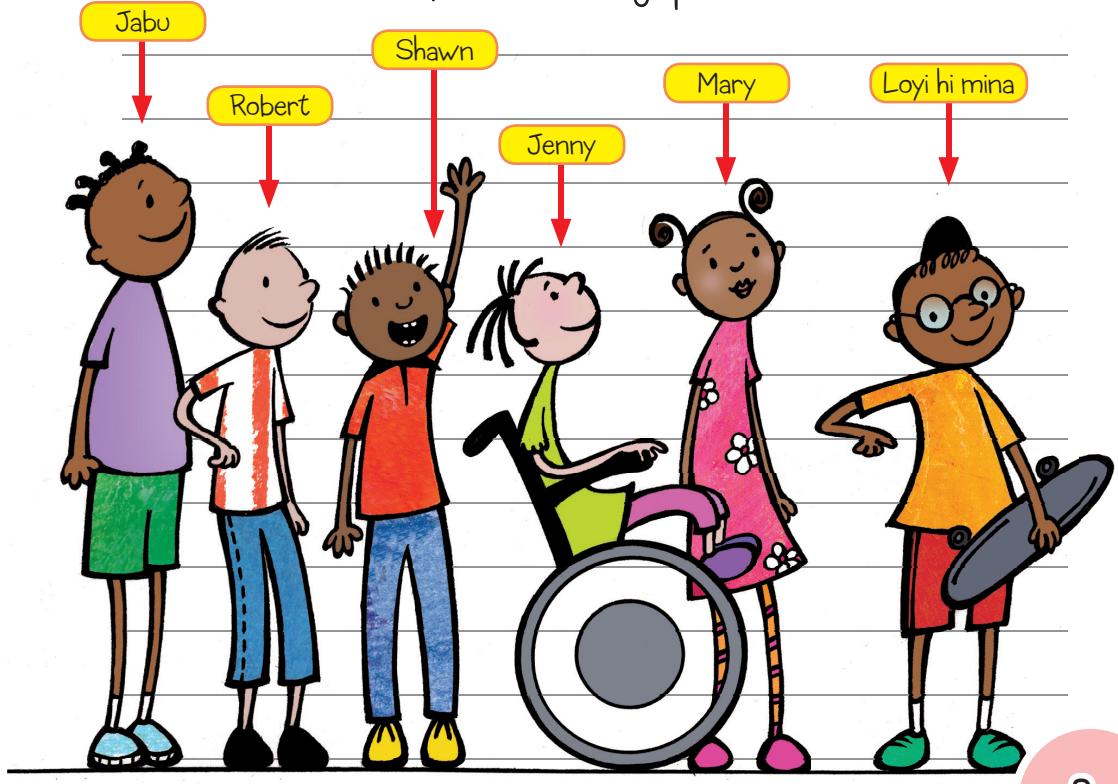
Hi mina John Hasani kambe vanghana va mina va ndzi vitana Bayizana. Tanihi N'wana wa manyunyu na mina ndzi na dayari. Ndzi rhandza ku tsala eka dayari ya mina naswona ndzi ringeta ku tsala xa n'wanchumu siku rin'wana na rin'wana. Swi ndzi pfuna ku anakanya hi munhu loyi ndzi nga yena, leswi ndzi swi endlaka siku rin'wana na rin'wana na leswi ndzi swi kotisaka xiswona ku ya emahlweni na swiphiqo leswi ndzi nga na swona.

Xana hi mina mani? Ndzi mufana wo rhula wa 9 wa malembe. Ndzi tshama elokhixini na manana na tatana. Ndzi na sesi, Pam, loyi a nga na 12 wa malembe naswona u rhandza ku lawula ngopfu, na butinyana wa malembe manharhu loyi a huhwaka swinene.

Xana ndzi njhani? Ndzi komile ku tlula vanghana va mina hinkwavo futhi ndzi ambala manghilazi. Nkarhi wuniwana swi va xiphiko hikuva vana lava ehleketa ka leswaku ndzi xiphukuphuku va rhandza ku ndzi karhata, kambe loko se va ndzi tiva kahle, va

ndzi tsakela ngopfu. Nkarhi wunwana va ndzi hleka va anakanya leswaku ndza hlekisa. Loko wo hlaya dayari ya mina u ta twisisa leswi ndzi vulaka swona.

Hambileswi ndzi tshamaka elokhixini, ndzi nghena xikolo edorobeni. Ndzi na vanghana vo tala va swivumbeko, swiyimo na mihlovo yo hambana. Ha tiphina swinene. Vanghana va mina va xiviri i Jabu, Robert, Jenny na Shawn naswona loko ku nga ri na loyi a swi vonaka, ndzi rhandza Mary swinene ngopfu.

N'hweti: Nhlangu

Musumbunu

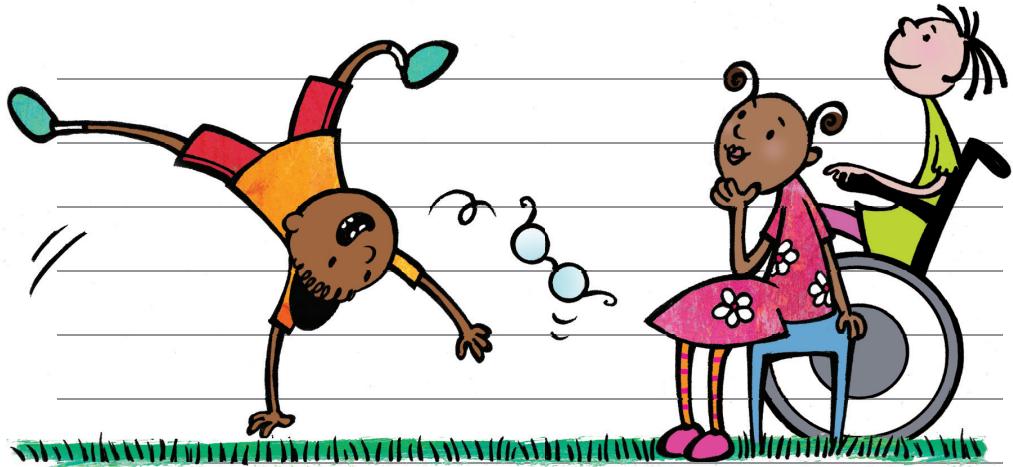
Namuntlha i siku ro tlhelela exikolweni endzhaku ka tiholideyi ta migingiriko yo tala. (A ndzi yile eka holideyi, ndzi gadile hanci, ndzi wile ehancini, a ndzi nga anakanyi hi xikolo.)

Exikolweni a swi tsakisa swinene
ku va na Jabu, Robert na Shawn.

Swiphijo swa mina swi sungule loko
xikolo xi humile. Hi vile na switoloveto
swa bolo ya milenge. Mudzaberi,
Nkulukumba Majozi u ndzi byerile
ku languta tipala kutani ndzi raha bolo.

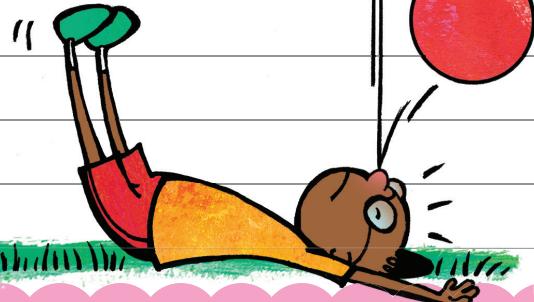

Ndzi vonile Mary a ndzi langutile a ri ehandle ka rivala
ra mitlangu. A ndzi tivi leswaku a ndzi ngheniwile hi
yini xo ndzi endla ndzi rivala milawu ya matlangele.
Ndzi tlurile ndzi pinyuluka ndzi ringeta ku nwi tsakisa
hi ku famba hi mavoko ya mina. Kutani ndzi rahile bolo
swinene leyi hundzeke ku fana na rihat i kutani ndzi
wela ehansi hi nhlana.

Bolo yi hahele ehenhla yi
tlhela yi vuya yi ta wela
exikandzeni xa mina.

Ndzi sale na nhompfu leyi
taleke ngati! Ndzi titwe
ndzi ri xiphunta. A ndzi
nyangatsekile swinene.

Ravuntlhanu

Namuntlha a ri ri siku rin'wana na hasahasa.

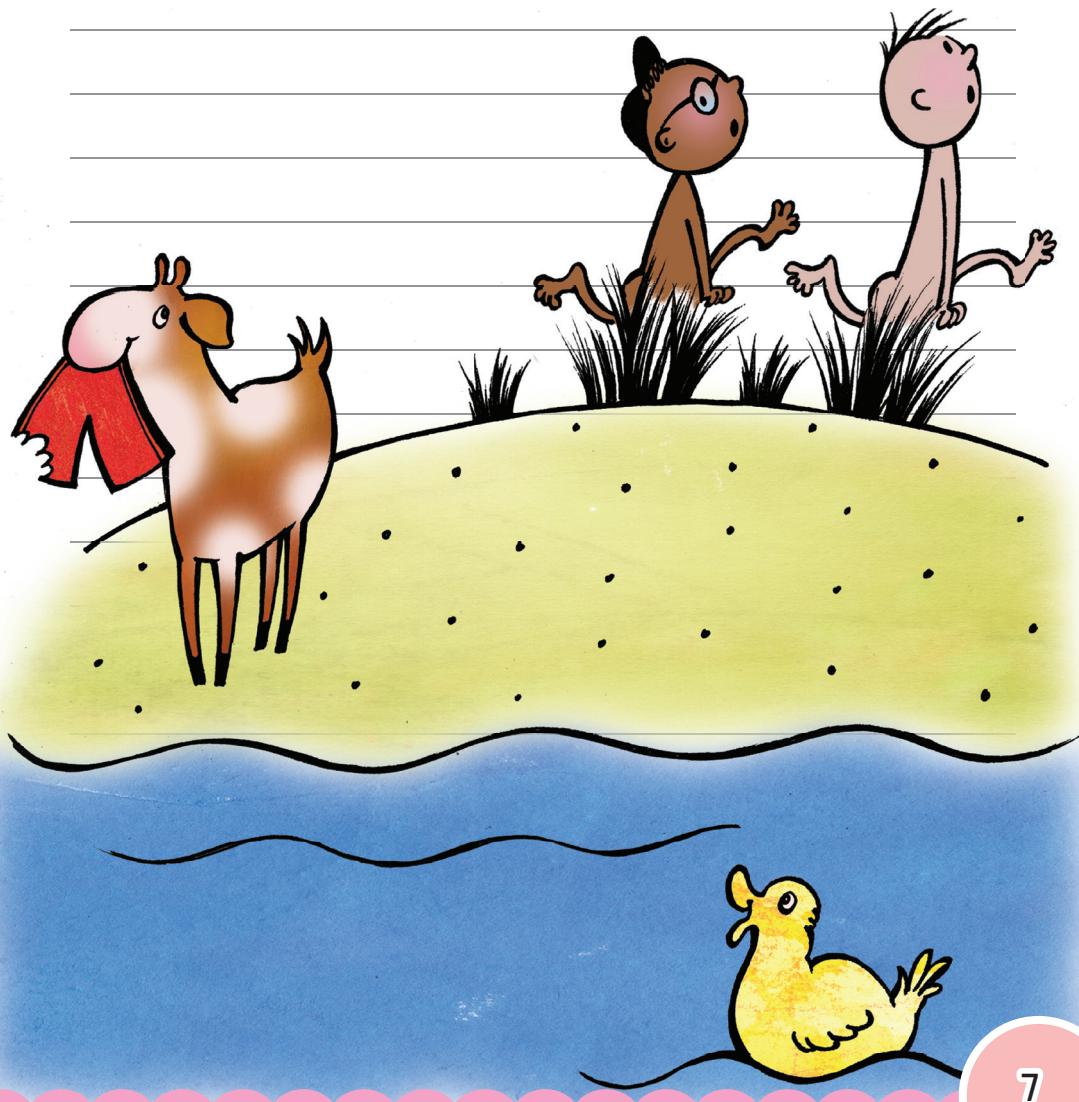
Manana a tshamela ku hi byela leswaku hi nga tshuki hi hlambela enambyeni. Kambe namuntlha a ku hisa ngopfu, hikwalaho mina na Robert hi sukile hi ya hlambela enambyeni. Hi hluvurile kutani hi siya swiambalo swa hina ematambheni. Hi dlomukerile hi tlhela hi khida enambyeni. Nkarhi a wu famba hi ku hatlisa loko hi ri karhi hi tlanga no tiphina swinene.

Endzhaku ka nkarhi loko dyambu ri ri ku peleni, hi humile ematini kutani hi lava swiambalo swa hina.

A hi swi kumangi. Hi swi lavile hinkwako kutani hi vona timbuti ti ri karhi ti dya swiambalo swa hina.

Ndzi vone mbuti yi tsutsuma na xiburukwana xa mina. Hi tipfarile hi laha hi koteke ha kona kutani hi tsutsumela ekaya. Manana a hlundzukile swinene!

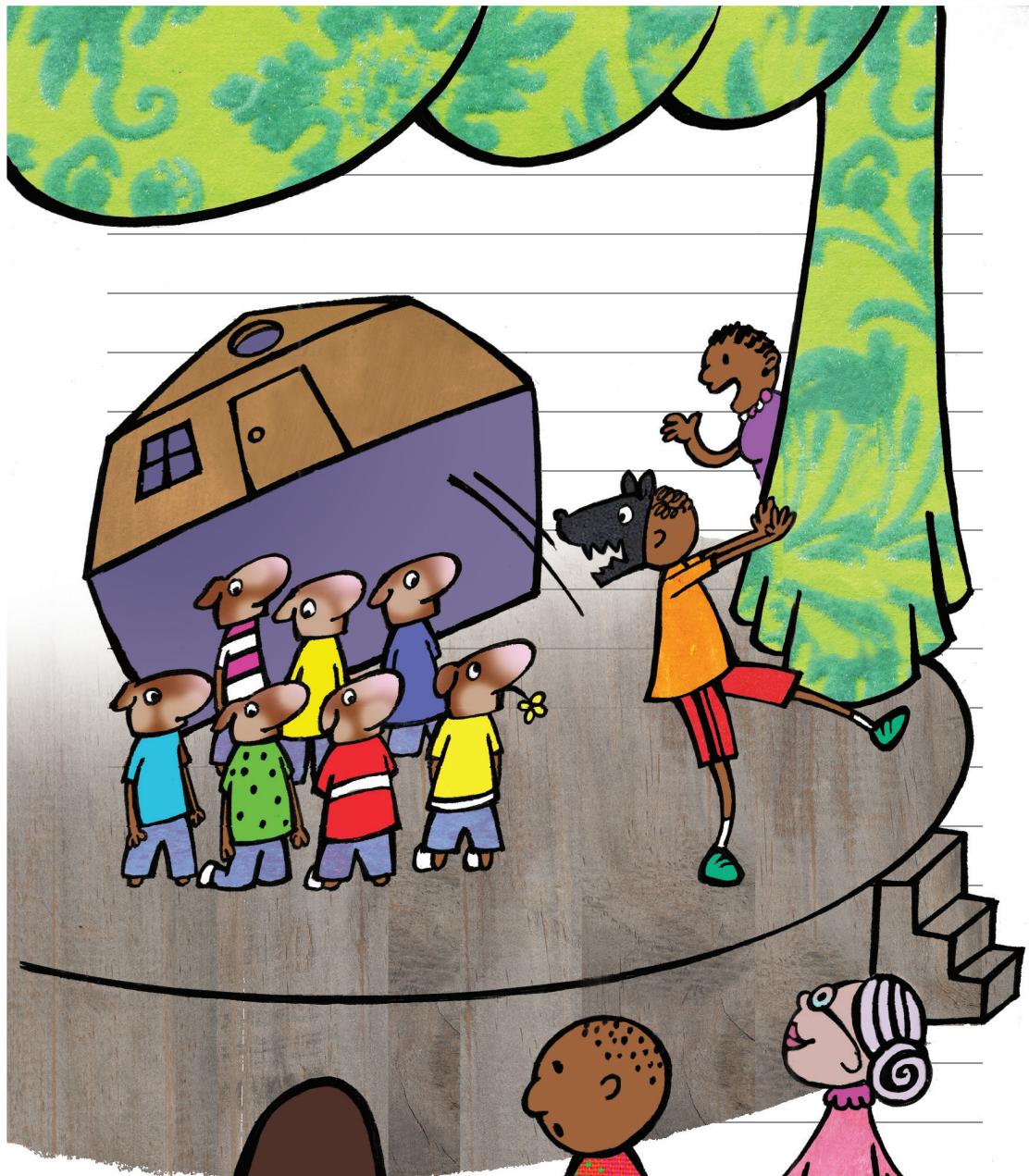
A ndza ha pfumeleriwi ku ya eku huhweni vhiki hinkwaro. Ndzi twa ndzi nyumile hikuva timbuti a ti dyile swiambalo swa hina.

Musumbunuku

Madambu lama ndzi titwa ndzi dinekile nakambe. A ku ri na khonsati ya xikolo xa hina. A ndzi fanele ku encenyeta mhis i eka xitori xa "Swimbutana swa nkombo". Loko ndzi fika exitejini hinkwaswo swi nyamalala emiehlekeweni ya mina. Hambileswi a ndzi titoloveta ku hlaya mitila ya mina eka mavhiki manharhu lama hundzeke, a ndzi nga tsundzuki na rito na rin'we. Ndzi vile na ku chava futhi milenge ya mina a yi tsandzeka no famba.

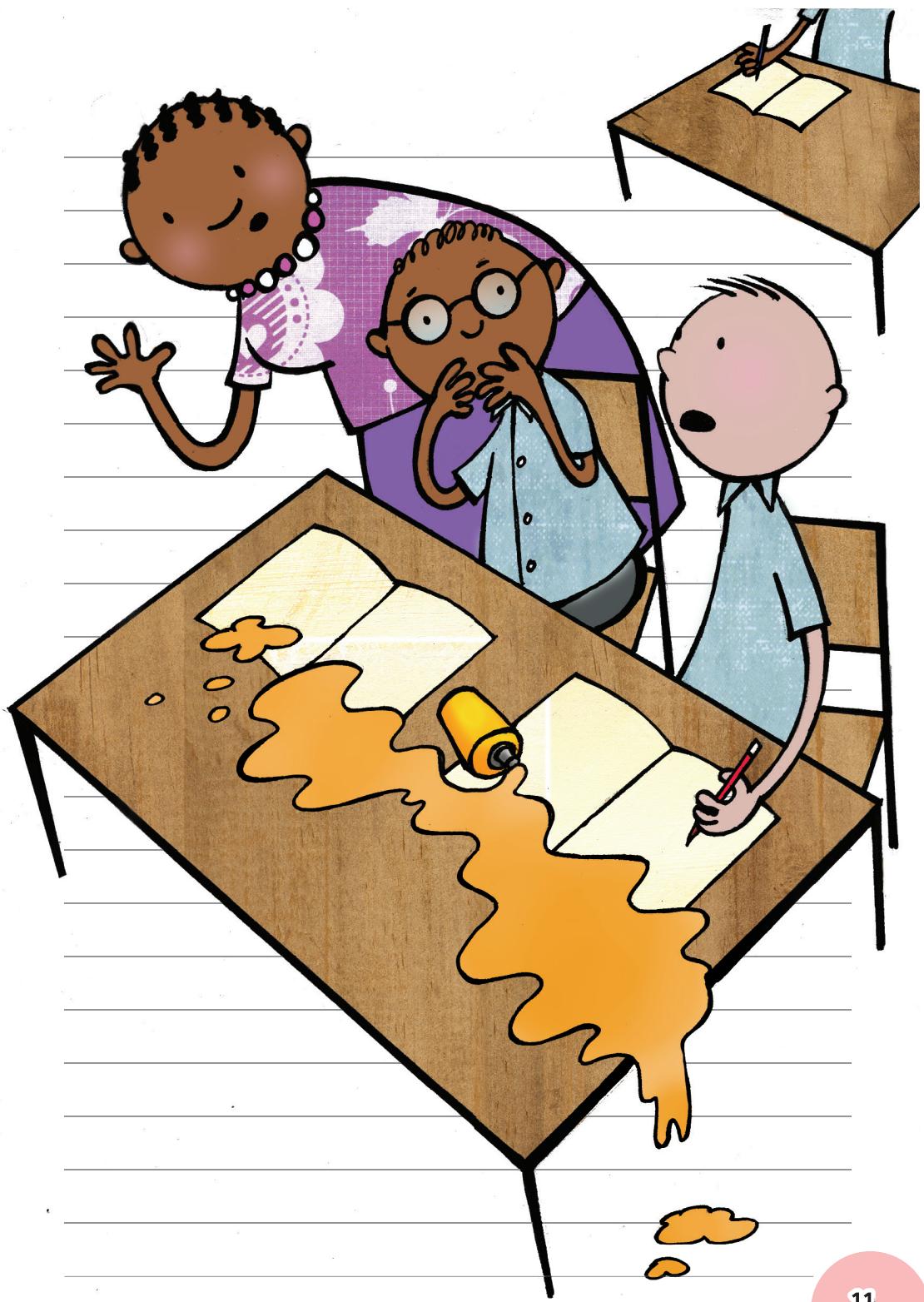
Ndzi ringetile ku vula, "Vana lava rhandzekaka, pfulani rivanti. Mana wa n'wina u fikile. Ndzi mi tele na swakudya swo tala." Kambe rito ra mina ri nyamalala. Ndzi nghanghamela, "va- v- vana ... pfula ... swa n'wina ... swakudya!" Mudyondzisi a ndzi tsundzuxa hi swikoweto kambe marito ya tsandzeka ku huma enon'wini. A ndzi vona va ndyangu wa ka hina entshungwini wa vahlaleri. A ndzo rhurhumela kunene. Kutani loko ndzi suka exitejini, ndzi khudlunya yindlu ya timbuti. Yoo mananoo! I mihlolo!

Ravunharhu

Namuntlha a hi tsala xikambelo xa Xinghezi. A xi ri xikambelo xa ANA lexi tsariwaka hi vana hinkwavo va le Afrika-Dzonga. Loko ndzi ri karhi ndzi tsala, nomo wa mina wo na swi pfuketana wo oma. A ndzi chuhile swinene. Hi vukheta ndzi humesile bodhlela ra juzi ndzi ehleketa leswaku mudyondzisi wa mina a nge swi voni. Kambe u swi vonile! Loko a ndzi languta, ndzi bakanyile bodhlela ri wa, juzi yi halakela ebukwini ya mina yo hlamulela yi tlhela yi hundzela eka buku ya Robert.

Ndzi rhumeriwe ehofisi ya nhloko ya xikolo kutani yi fonela manana. Ndzi ta va ekhombyeni nakambe! Kunene a ndzi tsakangi. Hi ntiyiso ndzi titwa ndzi ri donono nakambe.

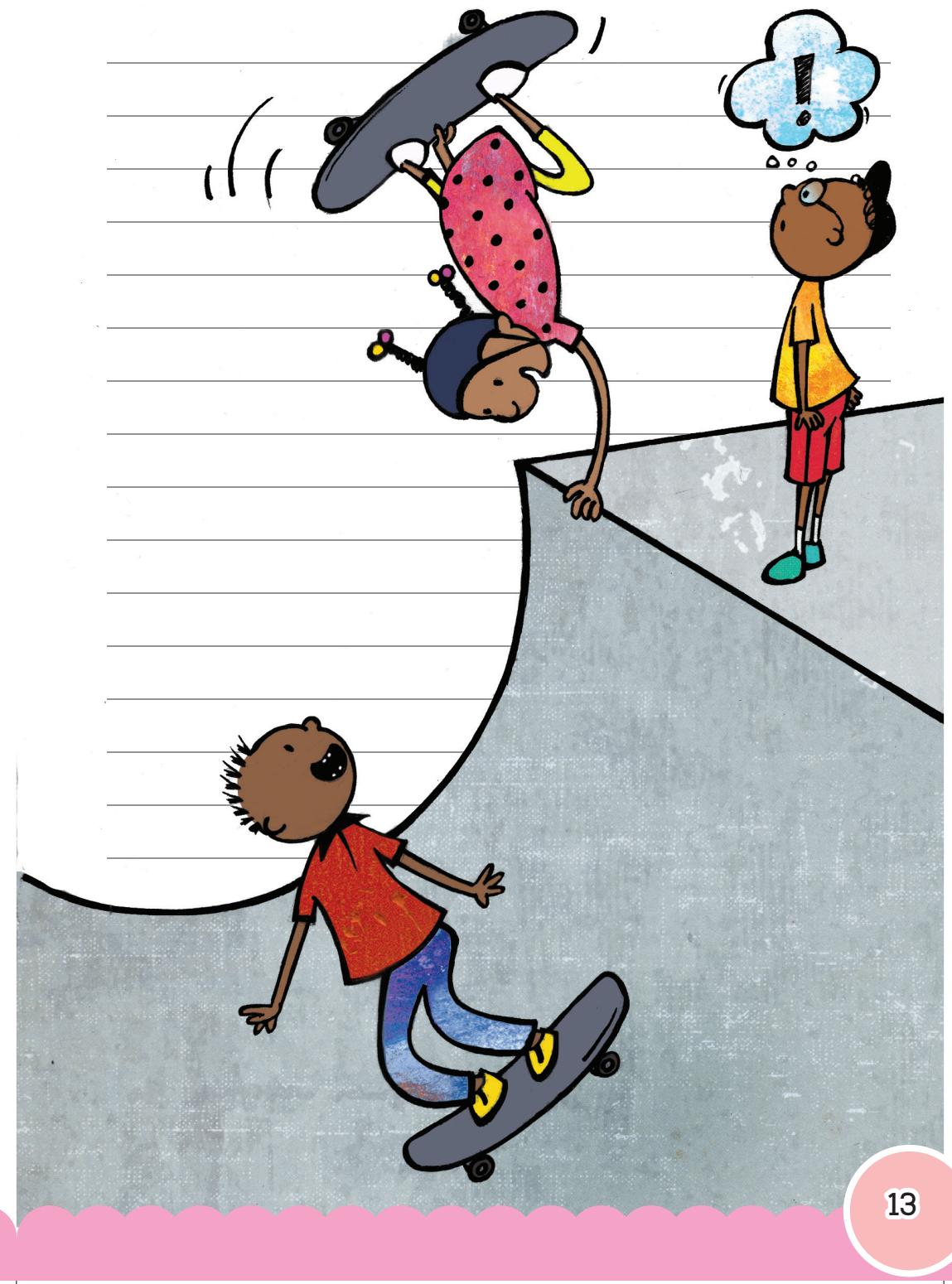
N'hweti: Hukuri

Ravunharhu

Namuntlha ndzi fambile na Shawn na Robert hi ya njirimuka hi tibodo to rhetisa. Hi yile ephakeni yo tlanga hi tibodo to rhetisa. Shawn na Robert va hahile ehenhla ka tihampu no rhelela etlhelo ka mboyamo. Ndzi ringetile kambe ndzi wile hi mombo. Loko ndza ha tisula ritshuri, ndzi vonile Pam, sesi wa mina wa 12 wa malembe. U vule leswaku manana wa ndzi lava.

Pam u tekile gondolo ra mina kutani hi xinkadyana, a ri ku rheteni hi bodo yo rhetisa etlhelweni ra hafu ya chubu a hundzuluka hi 360 wa tidigiri! Swi ta njhani leswaku vanhwanyana va tshama va ri karhi va kota ku endla swilo kahle! Kutani a ya ekaya a rhetemuka hi bodo ya mina loko mina ndzi ri karhi ndzi tsutsuma endzhaku ka yena ku endlela leswaku a nga ndzi siyi. Manana u ndzi holoverile hikuva a ndzi nga ambalangi gondolo. A ndzi nga swi koti ku niwi hlamusela leswaku a twisia leswaku Pam a ambarile gondolo ra mina.

Nkarhi wunwana vatswatsi a va swi twisisil!

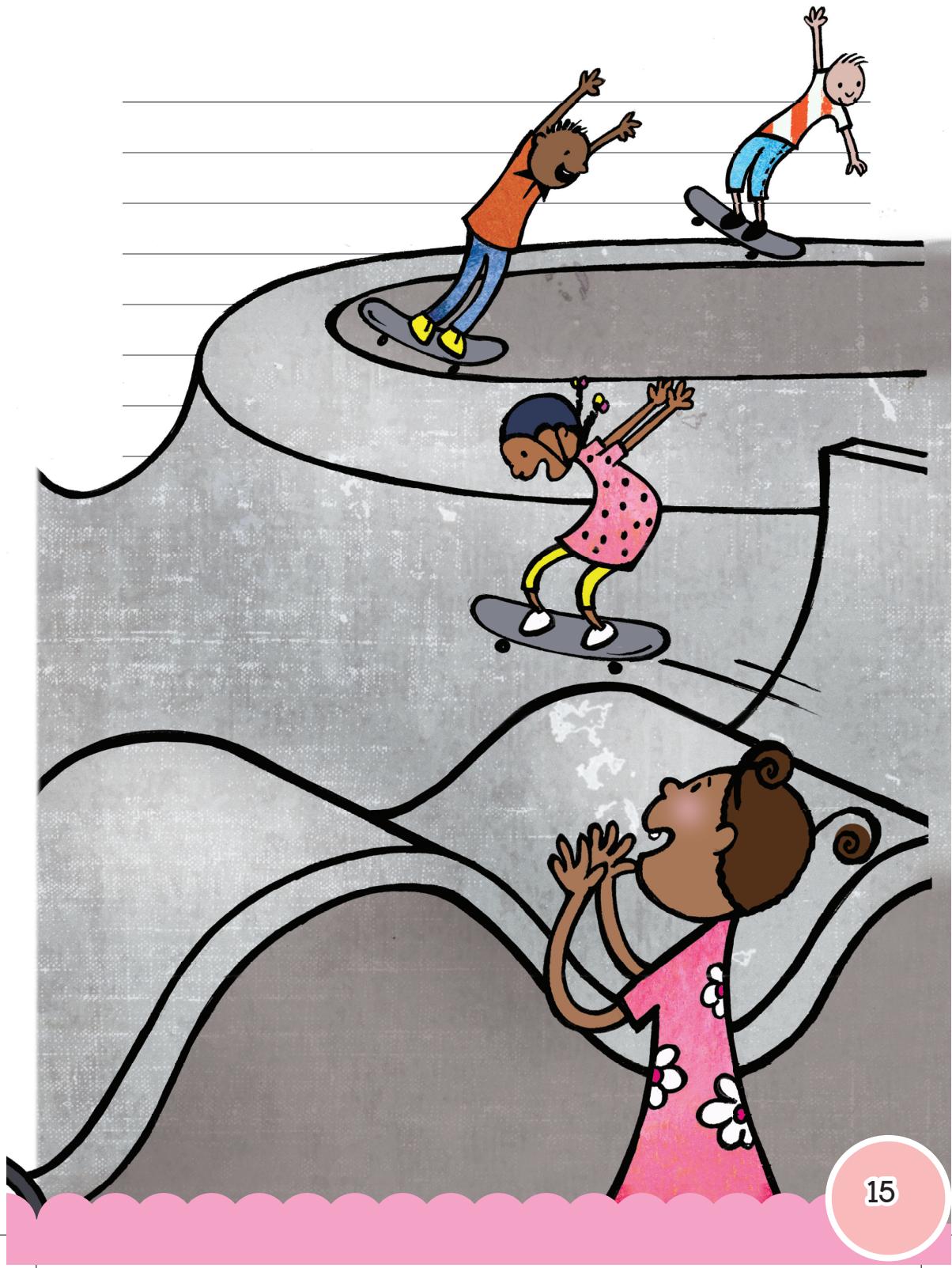

Ravuntlhanu

Namuntlha a hi lava ku ya eku tlangeni hi ku rhetisa tibodo ta hina nakambe. Ndzi landzile bodo ya mina yo rhetisa kambe ndzi kuma yi nga ri kona. Gondolo ra mina na rona a ri nga ri kona. Kutani Robert na Jabu va fambile va ri voxé ku ya ephakeni yo tlangisa tibodo to rhetisa. Endzhaku ka nkarhi ndzi va landzelerile hi bayisikiri ya mina. Loko ndzi fika ephakeni, ndzi vonile bodo ya mina na gondolo ra mina. Pam a ri ehenhla ka bodo ya mina, gondolo ra mina a ri ri énhlokweni ya Pam. Pam a njirimuka tanahi munhu loyi a nga na ntokoto. Mary a hlalerile. A phuwetela a ri karhi a huwelela, "U tirhile Pam, khomisa sweswo!"

Endzhakunyana Pam u ndzi nyikile bodo kambe a ndzi nga tiyimiselangi ku tiendla xiphunta emahlweni ka vanhwanyana. Kutani ndzi titwa ndzi ri ntlunya, ndzi sukile ephakeni ndzi famba.

Sonto

Namuntlha a hi fanele ku ya eka kokwana wa xisati hi ya dya lanci. A swi tsakisa ku vona vakhazi va mina nakambe kambe a ndzi fanele ku hlangana na "humbi" ya vamhanintsongo!

"Vonani leswaku Johnny u saseke njhani!"

"U kurile mufana loyi, wo va jaha rinene!"

"Se u le ka giredi ya 3! Phela u kurile!"

Kutani mhanintsongo Jane a ndzi nyika jesi leyi a ndzi lukeleke yona. Ndza swi tiva leswaku u lukile hi rirhandzu kambe a ha ehleketa leswaku ndza ha ri na malembe ya ntshanu.

"Ndza khensa mhanintsongo, i khale ndzi lava jesi ra xitshopana," ndzi vula hi ku titsongahata. Nkarhi wun'wana vatswatsi a va swi twisisi.

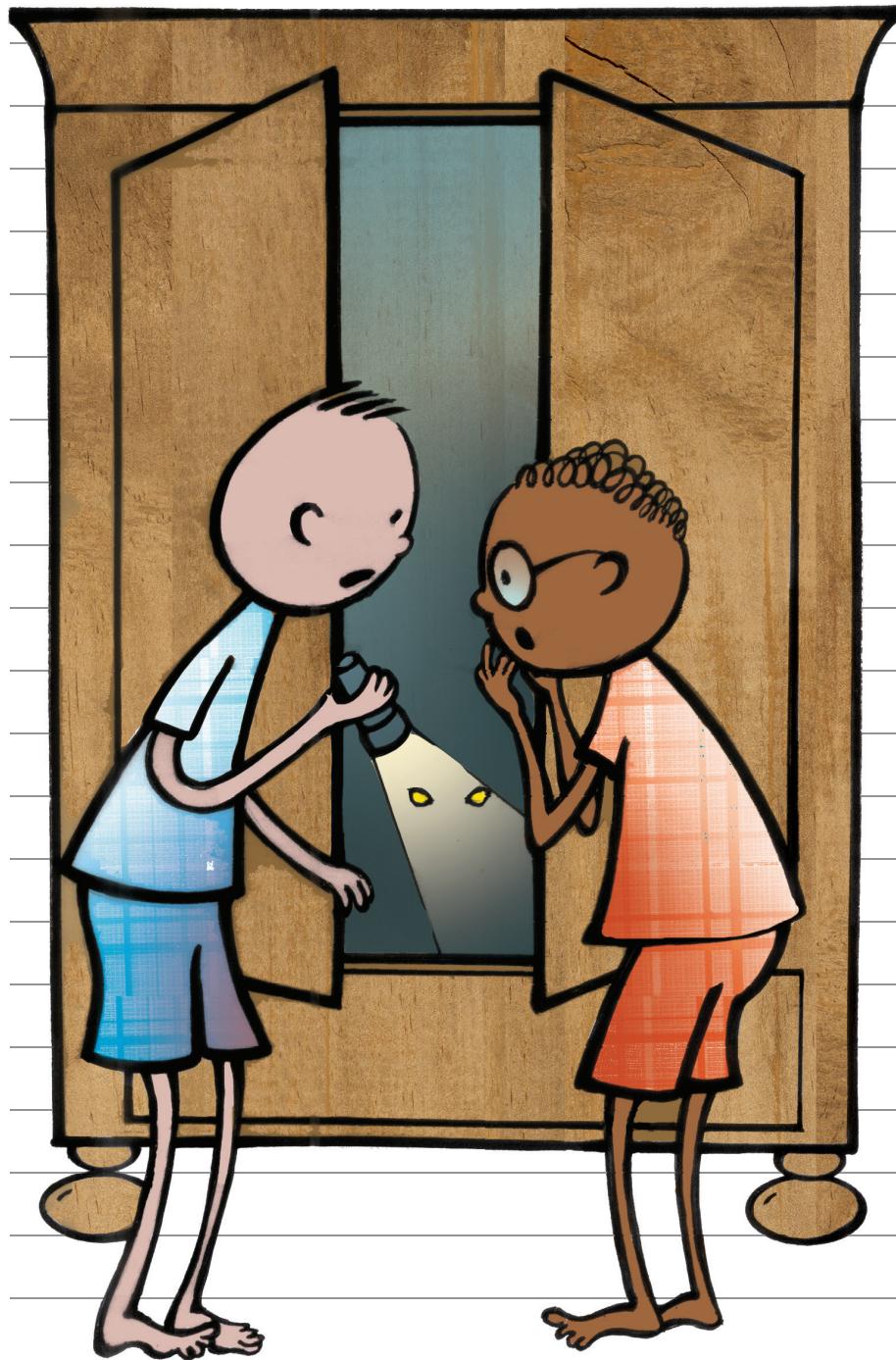

N'hweti: Hukuri

Ravuntlhanu

Tolo nivusiku ndzi yile ndzi ya etlela ekaya ka va Robert. Loko ndza ha etlele, Robert u ndzi pfuxile a vula leswaku u twile vukhwaxakhwaxa ekhabodweni ya yena. U ehlekete leswaku ku nga va ku ri xivandzana. A hi chuhile swinene kambe hi hetelele hi ku lumeka tochi yi voninga endzeni ka khabodo kava loko hi vona mahlo mambirhi ya xitshopana. Hi ku hatlisa xanchumu xi tlula xi huma ekhabodweni. Hi cemile hi ehleketa leswaku i xivandzana. Xana a ku ri yini? A ku ri ximanga xa Robert kambe a ndza ha swi kotangi ku etlela.

Namuntlha ndza khudzehela etlilasini. Mudyondzisi wa mina u vule leswaku u ta fonela manana hi ku ehleketa leswaku ndzi nga va ndzi vabya. Ndzi byerile mudyondzisi leswaku tolo a ndzi etlelangi kahle. Kambe u fonerile manana. Nkarhi wuniwana vatswatsi a va swi twisisi.

Ravumbirhi

Namuntlha a ri ri siku ra mudyondzisi wa mina ra ku velekiwa. Manana u ndzi nyikile xichocho xa tirhozi to tshwuka leswaku ndzi nyika mudyondzisi wa mina. "A ndzi nga swi koti ku rhwala swiluva ebazini," ndzi ehleketa. "Vafana vaniwana va ta ehleketa yini hi mina?" Hambi sweswi va ehleketa leswaku ndzi xiphukuphuku. Kambe manana u ndzi sindzisile ku famba na tirhozi exikolweni. Loko ndzi kongome exitichini xa mabazi, ndzi vile na miehleketo yo nghanisa swiluva endzeni ka bege ya mina leswaku ku nga vi na unive loyi a nga ta swi vona. A ndzi ri wo sungula ku nghena etlilasini futhi ndzi nghanile nsimbhi yi nga si ba leswaku swi nga voniwi hi munhu leswaku a ndzi khomile tirhozi to tshwuka.

"Avuxeni na siku lerinene ra ku velekiwa, Manana Masiya." (A ndzi navela leswaku ndzi nga voniwi hi munhu.) Ndzi humesile swiluva ebegeni ya mina kambe a swi manyekile swi tlhela swi tshoveka hi le xikarhi. "Inkomu Johnny," ku vula mudyondzisi. Leswi hi swona leswi a ndzi lava swona. Heyi, hmm ... swi sasekile!"

Ndzi anakanyile hi jesi ra mina ra xitshopana. Nkarhi wuniwana vatswatsi va endla wonge a va swi Voni.

Migungiriko ya ku hlaya hi mitlawa

1

Vulavula na munghana wa wena
mayelana na buku.

- a. Xana dayari yi hambana njhani na buku ya xitori?
- b. Xana u na dayari? Hikwalaho ka yini?
- c. Hlamusela munghana wa wena loko u tsakerile buku leyi. Seketela nhlamulo ya wena.
- d. Xana u tshama u hlangana na swin'wana swa leswi John a swi hlamaselaka eka dayari ya yena?
- e. Loko swi ri tano, byela munghana wa wena hi swona u hlamusela leswi u titwiseke xiswona.
- f. Xana John a fanele ku papalata swin'wana swa swiphiqo swa yena hi mukhuva wihi?
- g. Hi ku ehleketa ka wena hikwalaho ka yini buku leyi yi vitaniwa "Dayari ya n'wana wo phunghela"?
- h. Hikwalaho ka yini John a ehleketa leswaku "vatswatsi a va swi twisisi"?

2

N'wana wo phunghela u tirhisa marito
lama hlamusela swilo leswi fanaka.

Xana marito lama ya vitaniwa yini? Thhela u boxa
marito yo fana kambe ya vula swilo swo hambana.

donono

xiphunta

xiphukuphuku

ntlunya

3

Hlayela munghana wa wena swivulwa
leswi landzelaka u tlhela u swi longoloxa
hi ndzandzelelano lowu faneleke.

- John u tihundzule xiphukuphuku hi nkarhi wa switoloveto swa bolo ya milenge loko a ringeta ku tsakisa Mary.
- John u halatile juzi ehenhla ka buku ya yena ya xikambelo.
- Mary u hlalerile sesi wa John loko a ri karhi a njirimuka tanahi munhu loyi a tokoteke.
- Loko John na vanghana va yena va hlambela enambyeni, timbuti ti dyile swiambalo swa vona.

4

Tsala eka dayari hi swo hlamarisa leswi nga tshama swi ku humelela. Tsala ebukwini ya wena ya switoloveto. Tsundzuka ku tsala siku ra n'hweti.

Siku:Siku ra n'hweti:

5

Boxa mpfumawulo lowu vumbiweke hi maletere mambirhi kumbe manharhu eka marito lama landzelaka. Tirhisa ntłhanu wa marito ku tsala swivulwa swa wena.

tshoveka	ehleketa	huhwa
mudzaberi	xitshopana	xichocho
tirhozi	tsutsuma	swiluva